

03-16-24

8 класс

Номера №№

1. Закиреме мисбеби бигелбиги жа
занемаласын жо Т. Шебреке.
2. Прочитай нөхөн Т. Шебреке, Күрдесеке⁴
— смотри 5758 (3 мисбеб)

Тарас Шевченко (1814-1861)

ПРИЧИННА

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.

І блідий місяць на ту пору
Із хмари де-де виглядав, —
Неначе човен в синім морі,
То виринав, то потопав.

Ще треті півні не співали,
Ніхто ніде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались,
Та ясень раз-у-раз скрипів.

В таку добу під горою,
Біля того гаю,
Що чорніє над водою,
Щось біле блукає.
Може, вийшла русалонька
Матері шукати,

А, може, жде козаченька,
Щоб залоскотати.

Не русалонька блукає:
То дівчина ходить,
І сама не зна (бо причинна),
Що такеє робить.
Так ворожка поробила,
Щоб менше скучала,
Щоб, бач, ходя опівночі,
Стала їй виглядала
Козаченька молодого,
Що торік покинув.
Обіцявся вернутися,
Та, мабуть, і згинув!
Не китайкою покрились
Козацькі очі,
Не вимили біле личко
Слізоньки дівочі:

Орел вийняв кари очі
На чужому полі,
Біле тіло вовки з'їли —
Така їого доля!
Дарма щоніч дівчинонька
Іого виглядає...

Не вернеться чорнобривий
Та їй не привітає,
Не розплете довгу косу,
Хустку не зав'яже,
Не на ліжко, — в домовину
Сиротою ляже!

Така її доля... О, Боже мій милив!
За що ж Ти караєш її молоду?
За те, що так щиро вона полюбила
Козацькі очі? Прости сироту!
Кого ж їй любити? Ні батька, ні ненъки;
Одна, як та пташка в далекім краю.
Пошли ж Ти їй долю, — вона молоденька, —
Бо люди чужії її засміють.
Чи винна голубка, що голуба любить?
Чи винен той голуб, що сокіл убив?
Сумус, воркує, білим світом нудить,
Літас, шукає, дума — заблудив.
Щаслива голубка: високо літас,
Полине до Бога — милого питати,
Кого ж сиротина, кого запитає,
І хто їй розкаже, і хто тес знає,
Де милив ночує: чи в темному гаю?
Чи в бистрім Дунаю коня напува?
Чи, може, з другою, другую кохас,
Її, чорнобриву, уже забува?
Як би то далися орлинії крила —
За синім би морем милого знайшла:
Живого б любила, другу б задушила,
А до неживого у яму б лягла!
Не так серце любить, щоб з ким поділиться,
Не так воно хоче, як Бог нам дає:
Воно жить не хоче, не хоче журитися.
„Журись!” — каже думка, жалю завдає.
О, Боже мій милив! Така Твоя воля,
Таке її щастя, така її доля!

Вона все ходить, з уст ні пари,
Широкий Дніпр не гомонить;
Розбивши вітер чорні хмари,
Ліг біля моря одпочить;

А з неба місяць так і сяє;
І над водою, і над гаєм —
Кругом, як в усіх: все мовчить...
Аж гульк — з Дніпра повиринали
Малі діти сміючись.
„Ходімо гріться!” — закричали;
„Зійшло вже сонце”! Голі скрізь,
З осоки коси, (бо дівчата) ...
— „Чи всі ви тута?” — кличе мати!
„Ходім шукати вечерять,

Пограємось, погуляймо
Та пісеньку заспіваймо!

Ух! Ух!

Солом'яний дух, дух!
Мене мати породила
Нехрищену положила.

Місяченку!

Наш голубоньку!

Ходи до нас вечеряти;
У нас козак в очерті,
В очерті, в осоці,
Срібний перстень на руці;
Молоденький, чорнобровий
Знайшли вчора у діброві.
Світи довше в чистім полі,
Щоб нагулятись доволі!
Поки відьми не літають,
Поки півні не співають,
Посвіти нам!.. Он щось

[ходить!]

Ух! Ух!

Солом'яний дух, дух!
Мене мати породила,
Нехрищену положила.
Зареготались нехрищені...
Гай обізвався; галас, зик —
Орда мов ріже. Мов скажені,
Летять до дуба... Нічичирк!..

Схаменулись нехрищені,
Дивляться: мелькає,

Щось лізе вверх по стовбуру
До самого краю.
Ото ж тая дівчинонька,
Що сонна блудила:
Отаку то їй причину
Ворожка зробила.
На самий верх, на гіллячиці
Стала... В серце коле...
Подивилась на всі боки,
Та їй лізе додолу.
Кругом дуба русалоньки
Мовчки дожидали;
Взяли її, сердешную,
Та їй залоскотали.
Довго, довго дивувались
На її уроду...
Треті півні: „кукуріку”! —
Шелеснули в воду.

Защебетав жайворонок,
Угору летючи;
Закувала зозуленька,
На дубу сидючи;
Защебетав соловейко, —
Пішла луна гаєм;
Червоніє за горою;
Плугатир співає.
Чорніє гай над водою,
Де ляхи ходили;
Засиніли понад Дніпром
Високі могили;

Пішов шелест по діброві,
Шепчуть густі лози;
А дівчина спить під дубом
При битій дорозі, —
Знать, добре спить, що не чує,
Як кус зозуля,
Що не лічить, чи довго жить...
Знать, добре заснула.
А тим часом із діброви
Козак виїжджає;
Під ним коник вороненький
Насилу ступає.
„Ізнемігся, товариш!
Сьогодні спочинем:
Близько хата, де дівчина
Ворота одчинить.
А, може, вже одчинила
Не мені, другому...
Швидче, коню, швидче, коню,
Поспішай додому!”...
Утомився вороненький,
Іде, спотикнеться, —
Коло серця козацького
Як гадина в'ється.
„Ось і дуб той кучерявий...
Вона! Боже миць!
Бач, заснула виглядавши,
Моя сизокрила!”
Кинув коня та до неї:
„Боже Ти мій, Боже!”
Кличе її та цілус...
Ні, вже не поможе.
„За що ж вони розлучили
Мене із тобою?”
Зареготавсь, розігнався —
Та в дуб головою!

Ідуть дівчата в поле жати
Та, знай, співають ідучи,

Завдання: Напишіть зміст цієї баляди. Чому Шевченко почав свою творчість від баляди з народним світоглядом? Описуйте цей український балядовий світ.

Як провожала сина мати,
Як бивсь татарин уночі.
Ідуть... Під дубом зелененьким
Кінь замордований стоїть,
А біля його молоденький
Козак та дівчина лежить.
Цікаві (ніде правди діти!)
Підкалися, щоб ізлякати;
Коли подивляться, що
[вбитий, —
З переполоху ну втікат! —
Збиралися подруженьки —
Слізоньки втирають;
Збиралися товариші
Та ями копають.
Прийшли попи з корогвами,
Задзвонили дзвони;
Поховали громадою,
Як слід по закону.
Насипали край дороги
Дві могилі в житі;
Нема кому запитати,
За що їх убито?
Посадили над козаком
Явір та ялину,
А в головах у дівчини
Червону калину.
Прилітає зозуленька.
Над ними кувати;
Прилітає соловейко
Щоніч щебетати, —
Виспівує та щебече,
Поки місяць зійде,
Поки тії русалоньки
З Дніпра грітись вийдуть.

(1838).